

Staatkundig Gereformeerde Partij 24-4 1918-heden

De **Staatkundig Gereformeerde Partij** (SGP) is sinds 1922 vertegenwoordigd in de Tweede Kamer als spreekbuis van de meest orthodoxe protestantse stromingen.

De SGP is op 24 april 1918 opgericht te Middelburg. Drijvende kracht achter de oprichting was Ds. G.H. Kersten, predikant te Yerseke en initiator van de oprichting van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland en Noord-Amerika (1907). De oprichters van de SGP konden zich niet herkennen in de beginselen van de grote protestantse partijen, de CHU en de ARP, omdat deze te weinig theocratisch waren. Ook maakten de oprichters grote bezwaren tegen de samenwerking met de katholieken, het vrouwenkiesrecht, de 'vaccinatiedwang' en de stemplicht. Kersten werd voorzitter van de partij, een positie die hij tot 1945 heeft bekleed.

De Tweede Kamerverkiezingen van 1918 leverde de partij nog geen zetel op (0.4% van de stemmen). Wel bracht de partij vanaf 1921 een eigen partijblad uit: *De Banier*. Bij de Tweede Kamerverkiezingen van 1922 slaagde de SGP er voor de eerste maal in tot de Tweede Kamer door te dringen. Kersten zou de zetel innemen. Bij de Tweede Kamerverkiezingen van 1925 sleepte de partij een tweede zetel in de wacht, die door de Delftse predikant P.Zandt werd ingenomen. De SGP bleek niet alleen in de Gereformeerde Gemeenten aanhang te hebben, maar ook onder leden van de Gereformeerde Bond en de Christelijk-Gereformeerde Kerk. Geografisch was de meeste SGP-aanhang te vinden in de kieskringen Zeeland, Arnhem (Veluwe) en Overijssel (rondom Kampen).

Kort na de verkiezingen van 1925 bracht de SGP een belangrijk wapenfeit op haar naam. In de nacht van 10 op 11 november 1925 viel het kabinet Colijn I over een door SGP-leider Kersten ingediend voorstel om de begrotingspost voor het gezantschap bij de paus te schrappen. 'De Nacht van Kersten' werd mogelijk gemaakt omdat de grote fracties van de VDB, de SDAP en enkele CHU-ers het amendement besloten te steunen. Electoraal bleek de actie van SGP-leider Kersten geen nadelige gevolgen te hebben: bij de Tweede Kamerverkiezingen van 1929 veroverde de SGP zelfs een derde zetel, die werd toebedeeld aan de ingenieur C.N. van Dis.

Na het uitbreken van de economische crisis sloeg de SGP een steeds fellere toon aan. Kersten wierp zich op als beschermer van de belangen van de door de economische crisis getroffen boeren en vissers, die zijns inziens door de regering werden benadeeld. Bij de Tweede Kamerverkiezingen van 1933 boekte de partij lichte stemmenwinst, maar deze was niet voldoende voor een vierde zetel. Bij de Tweede Kamerverkiezingen van 1937 leed de partij echter verlies, waardoor de derde zetel verloren ging. Het verlies was veroorzaakt door de opkomst van de **Nationaal-Socialistische Beweging** en vooral van de **Christelijke Nationale Actie**.

De komst van de Duitse bezetter werd door Kersten als Gods straf voor het zondige Nederland beoordeeld. Hij riep op het Duitse gezag te accepteren. Hoewel enkele individuele SGP-ers verzet hebben geboden, heeft de partij zich passief opgesteld. Kersten zelf schreef in *De Banier* artikelen die blijk gaven van een zekere waardering voor het Duitse gezag. Kerstens houding was na de Bevrijding aanleiding om hem de toegang tot de Tweede Kamer te ontzeggen. De Commissie voor de Perszuivering besloot bovendien dat Kersten gedurende tien jaar geen journalistieke arbeid mocht verrichten. De SGP bleef echter haar leider steunen: Kersten werd wederom tot lijsttrekker en voorzitter gekozen. Kersten besloot zelf echter wegens zijn slechte gezondheid terug te treden. Zandt volgde hem op als partijleider.

Onder leiding van Zandt handhaafde de SGP zich gedurende de jaren vijftig als kleine fractie in de Tweede Kamer. In 1956 kreeg de partij dankzij de uitbreiding van het zeteltal van de Tweede Kamer tot 150 haar derde zetel terug. David Kodde, de eerste SGP-burgemeester nam naast Zandt en Van Dis plaats in de Tweede Kamer.

Gedurende de jaren zestig en zeventig wist de SGP steeds haar drie zetels te behouden. Van 1961 tot 1971 leidde C.N. van Dis de fractie, in 1971 werd hij opgevolgd door Ds. G.H. Abma. In deze jaren ontstonden spanningen in de partij tussen de meer rekkelijke Zeeuwse afdelingen en de zwaardere Veluwse afdelingen. De eerstgenoemde groep wilde dat de SGP-fractie in de Tweede Kamer zich niet alleen tot 'getuigen' beperkte, maar ook meer praktisch-politieke voorstellen zou doen. De verkiezing van de ingenieur H. van Rossum tot Tweede Kamerlid in 1967 was dan ook mede aan deze groep te danken. De 'zware' afdelingen wensten daarentegen vast te houden aan een strenge interpretatie van de beginselen. In 1977 verenigden zij zich in de 'Landelijke Stichting tot Behoud van de Staatkundig

Gereformeerde Beginselen'. De spanningen namen verder toe toen partijvoorzitter Abma zowel voor een voorzichtige aanpassing van de beginselen als voor een beperkt partijlidmaatschap voor vrouwen pleitte.

In de jaren tachtig en negentig verloor de SGP bij verkiezingen steeds meer terrein. In 1994 verloor de partij haar derde zetel. Ook de spanningen tussen lichte en zware leden namen weer toe. Abma vertrok in 1985 als partijvoorzitter nadat de 'zware' B.J. van der Vlies tot nieuwe lijsttrekker was gekozen. Daarentegen nam de partij onder invloed van de lichte stroming in 1990 een nieuw beginselprogramma aan. Met betrekking tot het lidmaatschap voor vrouwen bleef de zware lijn weer dominant. Door haar weigering vrouwen toe te laten kreeg de partij in de jaren tachtig en negentig verschillende malen te maken met hevige kritiek vanuit de buitenwereld. Nochtans wist zij in 1998 haar derde zetel wederom terug te winnen, terwijl ook het ledental bleef groeien tot 25.000 in 1995. De derde zetel ging echter weer verloren bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2002.